

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 4

15. April

57. Aarg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1936

FJERN TOBAKSRØG

og bring Fyrreskovens Friskhed ind
i Deres Stuer — ved at forstøve

DANAPIN-OZON — i
DANAPIN-OZON-FORSTØVEREN

Ozon-Forstøveren alene Kr. 4,—
med en Flaske Ozon „ 6,50

faas i alle Parfumerier, hos
Købmænd og Materialister
samt paa Apotekerne.

Holbæk.
Tlf. 1213
(4 Lin.)

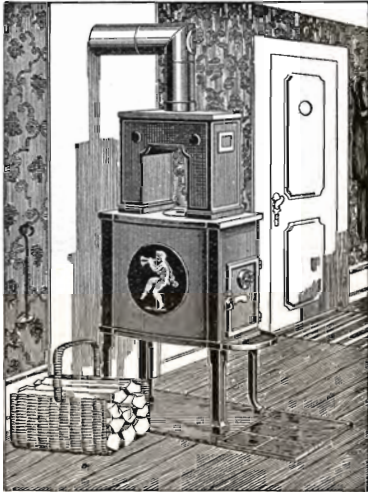
HOTACO

København.
Maria Kirkeplads 2.
Tlf. Centr 6913
(2 Lin.)

Holbæk Tagpap- & Cementvarefabriker A/S.

Patenterede Rensningsanlæg for Husspildevand:
H T. C. Separatorer. „TRIX“-Husrensingsanlæg.
Rensningsanlæg for industrielt Spildevand samt Fedtudskillere og Benzinudskillere.

„HESS“-BRÆNDEOVNEN

byder følgende Fordele:

Let Opstilling
Bekvem og hurtig Optænding
Nøjagtig Regulering
Stort Fyrrum til langt Brænde
Enkel Konstruktion
Bekvem Rensning
Stor Varmeevne

Leveres i 8 Størrelser
Faas hos vore Forhandlere

C. M. HESS' FABRIKKER ^{A/S}-VEJLE

Hotel Herning.

Telf. 21-41.

Byens første Hotel.

Aktieselskabet

AARHUUS PRIVATBANK

— stiftet 1871 —

Aarhus:
Hovedkontor.

København:
Nygade 1.

Aktiekapitalen & Reserver ca. 17 Mill. Kr.
hæfter til Sikkerhed for alle Indskud.

Andels-Anstalten Tryg

tegner alle Arter af Livsforsikringer.

Hovedkontor: Rosenørnsallé 1 — København.

AALBORG TAFTEL AKVAVIT.

Hedeselskabets Tidsskrift.

Nr. 4.

15. April 1936.

57. Aarg.

Indtrædende Medlemmer indtegnes hos Selskabets Forretningsførere. Medlemsbidraget er enten aarlig mindst 5 Kr. eller en Gang for alle mindst 100 Kr. Større Bidrag modtages gerne.

Korrespondancer og Afhandlinger bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Selskabets Medlemmer anmodes om stadig at holde vedkommende Forretningsfører bekendt med deres Adresse.

Tidsskriftet udgaar 1 Gang om Maanedn og sendes uden Vederlag til Selskabets Medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Annoncepris efter Aftale og Tilbud.

Indhold: Undersøgelser af Plantagernes Indflydelse paa Nedbørsforholdene m. m. i Danmark. — Dalgasstenen i Brande. — Svenske Brændefyringskedler. — Uddeling af Legater til Hededyrkere. — Plantningssagens Pionerer i det sydlige Jylland.

UNDERSØGELSER AF PLANTAGERNES INDFLYDELSE PAA NEDBØRSFORHOLDENE M. M. I DANMARK.

Undersøgelserne er foretagne med Understøttelse af Carlsbergfondet, og da med det Formaal at undersøge de Nedbørsforhold, som faar særlig Betydning for de tidligere Hedeegnes Frugtbarhed

Ved *Chr. Dalgas*.

Paa den Rejse, Landbrugsminister Bording og Landstingets Finansudvalg foretog den 27.—28. Maj 1930 i jyske Hedeegne, udtalte undertegnede Dalgas følgende i Høgildgaard Plantage:

„Den største Betydning faar Plantagerne og Beplantningen dog vistnok gennem Forbedring af Klimaet. Paa Birkebæk har jeg nu drevet Agerbrug i 45 Aar, og i den første halve Snes Aar var det nærmest et Ørkenklima om Foraaret. Sandet knøg paa Markerne, og i Maj—Juni var Markerne altid afsvedne af Tørken. Naar endelig Regnen kom, skete det ofte gennem en Eksplosion med stærkt Tordenvejr, og en stor Del af Nedbøren skyllede væk. Jeg havde til at begynde med en gammel Bestyrer (Munk) for mit Agerbrug, som i Juni gerne sagde: „Det gaar ud alt sammen“, og saa gik han i Seng. Dette er nu fuldstændig forandret.“

Og ved Rejsens Slutning udtalte Landbrugsministeren følgende:

„I Høgildgaard udtalte Dalgas sin Overbevisning om, at Klimaet var blevet forbedret. Jeg tror, dette er rigtigt, idet der dog skal lang Tid til at bedømme dette. Men eet er evident, og det er, at den store Forskel, der tidligere var paa Frugtbarheden i Østjylland og i de udstrakte Hedeegne i Midt- og Vestjylland, den er ikke længere til Stede, og Forskellen bliver mindre for hvert Aar“.

I. Forholdene før 1880.

I 1891 fremkom der i Hedeselskabets Tidsskrift en Artikel om Skoves og Læplantningers Indflydelse paa Klimaet i Jylland, navnlig i dets Hedeegne (ved Chr. Dalgas og tildels ved E. Dalgas).

Af Artiklen fremgaar bl. a. følgende:

Om Vindforholdene.

Med Hensyn hertil deler Alexander Supan¹⁾ Europa i to Systemer, nemlig det kontinentale og det oceaniske Vindsystem, hint sydøst for og dette nordvest for en Linie, der om Sommeren gaar over Lyon, München, Berlin, og som efter andre Forfattere kan trækkes videre mod Nord gennem Sverrig. I det oceaniske Vindsystem, hvorhen ogsaa Danmark hører, er de fremherskende Vinde vestlige og ved Vestkysterne af stor Vindstyrke. Særlig de sydvestlige Vinde er stærkt regnførende.

At de fremherskende Vinde er vestlige, ses bedst af Vindhypigheden, der om Sommeren af Supan angives for Atlanterhavet mellem 55de og 60de Bredegrad (Danmark ligger mellem 55de og 58de Bredegrad) ved følgende Forholdstal i nedenstaaende Tabel, hvor de tilsvarende Tal for Danmark (Tarm) ligeledes er anførte og da efter velvillig Meddelelse af det meteorologiske Institut.

	Nord	N. Øst	Øst	S. Øst	Syd	S. Vest	Vest	N. Vest
For Atlanterhavet 55 ^o —60 ^o Brede efter Supan	7	6	5	6	13	25	21	17
Ialt østlige Vinde		17						
Ialt vestlige Vinde for Tarm efter met. Institut	2	6	6	12	8	21	25	18
Ialt østlige Vinde		24						
Ialt vestlige Vinde							64	

De vestlige Vinde er altsaa 3 à 4 Gange saa hyppige som de østlige.

Vindstyrken angives efter den Beaufortske Skala i 12 Styrkegrader, hvor 0 er Vindstille og 12 er Orkan. Ved Europas Vestkyst synes Vestenvinden overalt at have omtrent samme Styrke. Saaledes er Middelstyrken paa Norges Vestkyst 5,0²⁾. Paa Jyllands

¹⁾ Statistik der unteren Luftströmungen 1881.

²⁾ Carl Hesselberg: „Norges Klima“.

Vestkyst er den ved Hanstholm 4,5¹⁾) og paa Lüneburghede ca. 4,5²⁾).

Efterhaanden som Vestenvinden imidlertid trænger ind i Landene, aftager den i Styrke, fordi den støder paa Modstand, hvorved dens Magt bliver brudt. Herom skriver Carl Hesselberg for Norges Vedkommende: „I Vindens Styrke er der en paatagelig Forskel mellem Kyst og Indland, Vinden blæser meget svagere indenlands“. Hvor stærkt Vinden aftager i Styrke, angiver han ikke, men eksempelvis kan anføres, at Middel-Vindstyrken ved Røraas, der ligger 1900' over Havet, er ca. 2,0, medens den som før nævnt ved Vestkysten er 5,0.

I Danmark møder Vestenvinden paa Jyllands Vestkyst og i Midtjylland kun en mindre Modstand og farer derfor her temmelig uhindret hen. Lidt efter lidt bliver den dog svækket af Bakker og Skove, Haver og Hegn, saaledes at Middelstyrken ved København bliver 2,6³⁾).

I Nordtyskland er Vindstyrken paa Lüneburghede ligesaa stor som paa Jyllands Vestkyst, men derefter aftager den efterhaanden, som man kommer ind i de skovrige Provinser, og Middel-Vindstyrken er saaledes i Eberswalde ca. 3,0⁴⁾), medens den i Lüneburg er 4,5.

Det fremgaar heraf, at Vestenvinden svækkes ikke alene af Norges høje Fjelde, men ogsaa af Danmarks og Nordtysklands Bakker og Skove, men medens den hurtigt svækkes af de første, aftager dens Styrke hos os langsommere.

Den vestlige Halvdel af Jylland er ugunstigt stillet med Hensyn til Vindforholdene.

Om Varmeforholdene.

Danmarks Middelvarme er i Forhold til vor Bredegrad meget gunstig, idet Vinterens Middeltemperatur er lidt over 0° og Sommerens er 15° Celcius; medens vor Bredegrads Middeltemperatur for Vinteren er ÷ 12° og for Sommeren + 15°. Danmark har altsaa en for vor Bredegrad mild Vinter og et mildt Foraar og Efteraar, men en normal Sommervarme. Vor høje Vintertemperatur skyldes Golfstrømmen, der fra Atlanterhavet paavirker Vesterhavet, hvoraf atter Kattegat og Østersøen opvarmes. Vesterhavets Middelvintertemperatur er saaledes 4 à 5°, Kattegats 2 à 3°.

Havet maa følgelig om Vinteren forhøje Landets og navnlig

¹⁾ Nødhavnskommissionsbetænkningen.

²⁾ Dr. Müttrichs Publikationer.

³⁾ C. V. Holten: „Vindforholdene ved København“.

⁴⁾ Uddraget af Dr. Müttrichs Publikationer.

Kysternes Middeltemperatur, hvilket ogsaa kan ses deraf, at Vestkysten, Østkysten og Øerne har en Middelvintertemperatur af $\frac{1}{3}$ til 1° , medens Jyllands Indre har 0° . Et lignende Forhold mellem Kyst og Indland finder Sted om Foraaret, idet den sydlige Vestkyst og sydlige Østkyst samt Øerne da har en Middeltemperatur af $5\frac{1}{2}$ à 6° , medens det indre Jylland og dettes nordøstlige Del har 5° . Dette fremgaar tillige af Frostdagene i Marts, April og Maj, hvoraf det indre Jylland har 40 med 5 Frostdage i Maj, medens Øst- og Vestkysten kun har 25, hvoraf sjældnere nogen i Maj. Om Efteraaret har fremdeles det indre Jylland en Middeltemperatur af $7\frac{1}{2}^{\circ}$, medens Vestkyst, Østkyst og Øerne naaer op til $8\frac{1}{2}^{\circ}$.

Om Sommeren har derimod Golfstrømmen ikke nogen opvarmende Indflydelse paa Kysterne, fordi Havet ikke har nogen højere Middeltemperatur end Landet. Men desuagtet har det nordlige Jylland, den største Del af Vestjylland og hele det indre Jylland om Sommeren en Middeltemperatur af $14\frac{1}{2}^{\circ}$, medens den sydligste Del af Vestkysten samt hele Østkysten naaer 15 à $15\frac{1}{2}^{\circ}$.

Af disse Tal, der er taget efter *Kaptajn Hoffmeyers* Fremstilling af Danmarks Klima i Landbrugsordbogen¹⁾, fremgaar altsaa tydeligt, at det indre Jylland hele Aaret igennem er 1 à $1\frac{1}{2}^{\circ}$ kolde end Øerne, samt at det samme om Sommeren ikke alene er Tilfældet med det indre Jylland, men ogsaa med Vestkysten. Dette stiller Vest- og Midtjylland ugunstigt. Et Tab af 1 Grads Sommervarme svarer til en nordligere Beliggenhed af 30 Mil, til ca. 14 Dage senere Høst og alle de deraf følgende Vanskeligheder, samt i vaade og kolde Somre til en mangelfuld Modenhedsgrad af Vaarsæden.

Forklaringen paa dette Forhold maa siges at skyldes det vestlige Jyllands Mangel paa Læ, forsaavidt som det tildels kan hæves ved at fremkalde Læ. Dette fremgaar iblandt andet af *P. la Cours* Observationer i og udenfor Skoven, fremstillet i „Tidsskrift for Physik og Chemi“ IX 1—22 og senere i „Hedeselskabets Tidsskrift“ Nr. 9 1889.

Resultatet af disse lagttagelser er af ham nemlig sammenstillet saaledes:

1. Skovens Indflydelse paa den omliggende Marks Klima gaar ikke saa meget ud paa at meddele denne den samme Varmegrad, som findes i selve Skoven, som paa at forandre Markens Varmegrad ved det Læ, som Skoven giver den.

¹⁾ E. Møller Holst: Landbrugsordbog.

2. Skovens Læ forhøjer Markens Varme om Dagen, men formindsker den kun lidt om Natten.

3. Skovens Læ giver derfor Marken en højere Middelvarme.

4. Skovens Læ giver Marken en stærkere Dugdannelse.

Den ved Iagttagelserne fundne Middelvarme var paa Marken ca. $\frac{1}{3}^{\circ}$ større, hvor Skoven gav Læ, end hvor der intet Læ var; og la Cour tilføjer derfor med Rette, at disse Resultater maa tjene til Anbefaling for Plantning af levende Hegn og andre Læbælter, som kan svække Vinden, samt, at, hvis Plantningen sker i stor Udstrækning, Varmeforøgelsen uden Tvivl vil blive endnu større.

At Hegn og Skove ved deres lægivende Evne vil forøge Landets Middeltemperatur hidrører maaske tildels fra, at Vindens levende Kraft omsættes til Varme; men langt vigtigere er det, at Skovene og Hegnene svækker og standser vore hyppigste og stærkeste Vinde, der er vestlige, idet disse Vinde om Sommeren netop er kuldebringende. I Juni, Juli og August har de nemlig en Middeltemperatur, der er ca. $1\frac{1}{2}^{\circ}$ lavere end disse Maaneders Middeltemperatur. Saaledes er i alt Fald Forholdet for København efter Professor Holten¹⁾; og for Jyllands Vedkommende maa det utvivlsomt være endnu ugunstigere.

Om Vinteren forøger ganske vist de vestlige Vinde Landets Temperatur lige saa meget, som de afkøler den om Sommeren, fordi Vesterhavet om Vinteren er varmere og om Sommeren koldere end Landet; denne Varmeforøgelse om Vinteren har imidlertid ingen Betydning for Agerbruget, der vel har Brug for en høj Sommervarme, men ikke vinder noget ved en høj Vintervarme.

Altsaa foranlediger Skove og Hegn, at de omgivende Marker erholder, saa langt Læet virker, en større Varme i den Aarstid, hvor Jordbruget trænger til Varme; men dette er dog ingenlunde Tilfældet med selve Skovarealet, hvor Forholdet er et ganske andet. Dette er i 17 Aar bleven undersøgt gennem de forstlige meteorologiske Stationer i Nordtyskland under *Dr. Mültrichs* Ledelse. Efter *Webers* Bearbejdelse²⁾ af det indsamlede Materiale er Skovens Temperatur lavere end Temperaturen paa den omgivende aabne Mark. Om Efteraar, Vinter og Foraar er Forskellen dog ikke stor, men om Sommeren er Temperaturen 1 à 2° lavere i Skoven end paa aaben Mark. Den største Forskel finder Sted Kl 2 Middag, idet Temperaturen paa denne Tid endog er 1 à 3° lavere i Trækronerne end paa aaben Mark, naar alt andet er lige. Dette stemmer ret godt med, at *Dr. Schubert* har paa-

¹⁾ Meddelt af Kaptajn Hoffmeyer i Danmarks Statistik.

²⁾ Dr. Lorey: „Handbuch der Forstwissenschaft“ 1886.

vist, at Jordbundens Varme i Juni og Juli er 2 à 3° lavere i Skoven end paa aaben Mark.

Man maa dog ikke herfra slutte, at Skovene giver Anledning til Kulde paa de omliggende Marker, hvilket man kunde være tilbøjelig til at antage. Thi P. la Cours ovenomtalte Undersøgelse om Skovens Indflydelse paa Varmeforholdene paa de omliggende Marker viser jo netop, at Temperaturen paa Marken i Læ af Skoven var større end udenfor dennes Læ, og dette vil altsaa sige, at den gunstige Indflydelse af Skovens Læ overgaaer Indflydelsen af den Omstændighed, at der er forholdsvis koldt i selve Skoven.

Det er derfor utvivlsomt, at Skove og Hegn bidrager til at forøge Landets Varme om Sommeren, samtidig med at Lufttemperaturen i og over større Skovkomplekser om Sommeren og særlig om Middagen er forholdsvis lav.

(Fortsættes.)

DALGASSTENEN I BRANDE.

Ved Lærer *T. Bundgaard Lassen.*

„Hvad udadtil tabtes, skal indadtil vindes“. Med disse Ord manede Dalgas det danske Folk til at optage et Genrejsningsarbejde i Fredens Aand efter den sørgelige Krig 1864.

Hans stolte Kongsord blev ikke Ord alene, men de blev ført ud i Virkelighed, en Virkelighed, der nu viser sig i Form af store Plantager og frodige Marker, hvor der før var øde Hedearealer.

Intet Under at man rundt om i Landet følte Trang til at hædre den Mand, hvis Fremsyn og Dygtighed havde bidraget til at skabe Udkomme for Tusinder af Hjem.

Om en af de Mindesten, der rejstes for „Hedens Konge“, Dalgasstenen i Brande, der blev afsløret 18. Juli 1895 og altsaa nu i 40 Aar har vidnet om Dalgas's Indsats for Danmarks Genrejsning efter 1864, skal her fortælles, dels efter mundtlige Meddelelser dels efter Avismeddelelser i de lokale Blade i 1895.

Kort Tid efter Dalgas's Død begyndte man i Brande Sogn at tale om, at der paa denne Egn, der i saa rigt Maal havde nydt Gavn af Dalgas's Gerning, burde rejses en Mindesten for ham, og en Søndag i Januar 1895 samledes Mænd fra alle Sider af Sognet til et Møde om, hvorledes Sagen skulde gribes an.

Paa Mødet udformede man en Indbydelse til Beboerne i Brande Sogn

til at give Bidrag til et Mindesmærke for Dalgas. I Indbydelsen hedder det bl. a.:

„At det danske Folk sætter en af sine ædleste og trofaste Sønner et varigt Minde er kun en Tak for trofast Manddomsgerning i dets Tjeneste. Ogsaa af os herude paa Heden har han fortjent bedre, end at hans Navn skulde gaa i Glemme blandt os. Thi ingensinde var nogen Mand os saa god som han. Visse paa, at ogsaa hans Minde vil være os til Velsignelse, idet det

Dalgasstenen foran Doktorboligen i Brande efter Vejreguleringen.

vil mane os og vore Børn til i trofast Enighed at føre den Kamp til Sejr, som han var vor Fører i, er undertegnede Mænd af Brande Sogn traadt sammen og indbyder vore Naboer, Mænd og Kvinder, Gamle og Unge, til at sætte Dalgas et Minde, som kan bære hans Navn og hans Daad til vore Børn og til de kommende Slægter med Tak for, hvad han har gjort for os og for dem“.

I Indbydelsen nævnes, at man paa Stenen har tænkt sig følgende Indskrift, forfattet af Pastor Plesner, daværende Sognepræst i Brande:

Hedens Konge, vor tro Ven, Enrico Mylius Dalgas.

Først Bakker brune bliv Skove lune,
 hans Kongsord lød,
 saa Marken sandet fra Aa han vandet,
 og Græs fremskød,
 mens Tørven blandet med Bakkesandet
 os Kornet bød.
 Nu Vestenvinden, hvis Magt han brød,
 syng ham til Minde i Hedens Skød.

Man blev paa Mødet enige om, at Stenen skulde staa ved Alfarvej i Sognets Midte, og fandt, at den bedste Plads var Trekanten foran Doktorboligen, „hvor vi og vore Børn hyppigt færdes“. En smukkere Plads kunde man ikke tænke sig: fra Trekanten ved Doktorboligen kunde man gennem Kløften, hvor Brandevejen gaar, se Aaen og Engene sydvest for Byen omgivet af smukke Brinker med frodig Plantevækst.

Faa Uger efter dette Møde fik man opspurgt, at der paa en Mark tæt ved Uhre By laa en stor Sten, der var som skabt til en Mindesten. Ejeren var villig til at skænke Stenen til dette Formaal, og ved hans og hans Naboers Arbejde lykkedes det at faa Stenen, der vejede 6—7 Tons, op af dens Leje.

Det stod nu tilbage at faa Stenen ført til Brande, et Arbejde der med Datidens Transportmidler kunde blive besværligt nok. Men det var jo ved Vintertide, Sneen laa over Veje og Marker, og en eller anden fandt da paa, at man maaske kunde slæbe Stenen til Brande paa en Slæde.

Der blev nu lavet en stor Slæde med Træk til 2 Par Stude, 4 Par Heste og ca. 150 Mand, og en Frostvejrsdag fik Sognets Skolebørn Løbesedler med hjem, hvori Mændene opfordredes til at møde ved Stenen næste Dag.

Dagen oprandt med tæt Rimtaage, og tidlig om Morgenen samledes ved Stenen flere Hundrede Mænd og som Tilskuere en Del Kvinder og Børn. Nogle af Mændene blev sendt ud paa Vejene for at jævne Snedriver og kaste Sne paa de Steder, hvor Vejen var bar.

Saa tog man fat paa at faa det indviklede Forspand bragt i Orden. Først blev Hestene og Studene spændt for, endelig havde ogsaa Mandskabet fat, og nu tog Mænd, Heste og Stude ved paa een Gang. Slæden gled ned ad de Ruller, hvorpaa den var anbragt, og i stærk Fart gik det hen over Marken — standsede den her, kunde det blive vanskeligt at faa den videre — et Par Heste forsvandt ned i Vejgrøftens Sne, men det lykkedes dog at faa Slæden ud paa Vejen uden Standsning.

Under Sang og Hurraraab gik det nu hen ad Vejen gennem Uhre. Her blev Hestene broddet, Studene blev spændt fra, da der ikke var Plads til dem, og der blev spændt flere Mænd for i Stedet. Sneen røg om Ørene paa Folkene, et Par Mænd blev klemt ind i Driverne og kom frem hvide som Snemænd, men Toget gik raskt videre fremad, mens „Snemændene“ ledte efter deres Træsko.

Paa Kirkehøj holdt man Hvil, og saa drog man videre mod Brandlund,

Husmandsbrandkassen for Danmark.

(Gensidig).

Ca. 136.000 Medlemmer
Ca. 1015 Mill. Kr. Forsikringssum
Reserver: Ca. 1,6 Million Kroner

I Afdelingen for faste Ejendomme optages alle Ejendomme paa Landet, naar Forsikringssummen ved Indtegningen ikke overstiger **for blødt Tag 30,000 Kr., for blandet Tag 40,000 Kr. og for haardt Tag 50,000 Kr.**

I Afdelingen for Løsøre optages: Løsøre beroende i faste Ejendomme overalt i Danmark, saavel paa Landet som i Stationsbyer og Købstæder.

I Tyende- og Ungdomsafdelingen optages: Ejendele uden Hensyn til, hvor disse befinder sig i Danmark.

*Moderat Præmie.
Kulant Behandling.
Hurtig Afregning.*

Nærmere Oplysninger faas ved Henvendelse til Distriktsforstanderne, Sognetillidsmændene eller Hovedkontoret:

Nørrevoldgade 16
København K.

Telefon 383

En ny dansk Industri

DANATEX

Blød Træfiberplade til Isolering.

Paa Grundlag af fleraarige Forsøg, foretaget af „Det danske Hedeselskab“ og „Teknologisk Institut“ i Forening er det lykkedes dansk Industri at fremstille en blød Isoleringsplade, der fuldt ud staar paa Højde med de mest kendte og bedste udenlandske Isoleringsplader, der findes.

„Danatex“ er fremstillet af Træ fra Hedeselskabets Plantager og behandlet efter de mest moderne Principper for Tilvirkning af Isoleringsplader, som denne Industri er bekendt med til Dato.

„Danatex“ isolerer mod Kulde, Varme, Fugt og Lyd og leveres i Plader af Størrelse 116×390 cm og af Tykkelse ca. 12 mm. Forhandles overalt, hvor Bygningsartikler føres.

Hovedforhandler
for København og Øerne:
AXEL PRIOR, Akts.
Bredgade 33
Kbhvn. K - Telf. Central 23

Hovedforhandler
for Jylland:
A/S L. HAMMERICH & CO.
Grønnegade 57-59
Aarhus - Telefon 7050

DANATEX
100% **DANSK**

Tegn

Abonnement paa HJEMMET — og glæd hele Familien!

Ugebladet Hjemmet byder Læserne paa virkelig godt, underholdende Stof Forfattere som Johs V Jensen, Hans Kirk, Leck Fischer, Inger Bentzon og andre, suppleret af Udlændets bedste Skribenter, skriver til Stadighed Noveller til Bladet.

De rigt illustrerede Spidsartikler er alle forfattet af Specialister paa deres Felt, og Romanerne er de mest fængslende, der findes. „Hjemmet“s Læsere bliver ogsaa holdt à jour med Begivenhederne ude i Verden, med de skiftende Moder og med de sidste nye Films.

For Børnene findes foruden en særlig Børnefortælling flere morsomme, farvede Serier, og med hvert Nummer af Bladet følger et smukt, 6-farvet Billede paa Kunstpapir til at klistre ind i „Hjemmet“s Pragt-Album: „Vor Tids Vidundere“. — Dette Album udleveres — tillige med de hidtil udkomne Billeder — gratis til alle Ny-Abonnenter paa „Hjemmet“.

Et Abonnement paa „Hjemmet“ kan tegnes gennem enhver Forhandler af Bladet eller gennem Postvæsenet.

HELLESENS SENIOR

er en stor, stærk, paalidelig Haandlygte

HELLESENS SENIOR

giver blændende Lys Aar efter Aar med

HELLESENS

verdenskendte Tør-
element

HELLESENS SENIOR

I Regn og Blæst
uden at blinke

Absolut farefri i Ga-
rager, Stalde, Pak-
huse og i Hjemmet

Uundværlig i Jægerhytten

J. C. HALVORSEN

Kroghsgades Cementstøberi
AARHUS

Kontor: Dannebrogsgade 20
Telf. 5019—5020

Imprægn. Cementrør, anerk. af
Autoriteterne som fuldstændig
Erstatning for glass. Lerrør.
Monierrør. Maskinstampede
Rør. Brøndringe.
Dagens billigste Pris.
— — Forlang Tilbud. — —

De forenede Kalkværker

Tlf. 25 Thisted Tlf. 25

Fabrikation af prima pul-
veriseret Gødningskalk (97%)
samt pulveriseret brændt Kalk
„Separator Pulverkalk“
til saavel Gødnings- som Mu-
rerbrug. — Billige Priser og
fordelagtige Betingelser.
Foreninger indrømmes Rabat.

Nivaagaards Teglværk.

Telf. Nivaa Nr. 9. Nivaa St.

Drænrør i alle Dimensioner
fra 2" til 15". — **Lerrør** med
og uden Muffe fra 6" til 15".

— Forlang Tilbud. —

Ellidshøj Kridt- og Kalkværker

ved Chr. Sørensen.

Telefon 4. Ellidshøj St. Telefon 4.

Fabrikation af prima Gødningskalk (95 %), pulveriseret og
upulveriseret, samt Foderkridtmel til billigste Dagspriser.

Foreninger indrømmes Rabat.

HØJSLEV TEGLVÆRKER

leverer

PRIMA, RØDE DRAINRØR

i Størrelse fra 2 til 8 Tommer.

Indhent Tilbud.

Tlf. Højslev 3.

Drænrør.

Røde Drænrør fra 2"—8" al-
tid paa Lager. Forlang Tilbud.

1/8 Aalborg Teglværker.

Boulevarden 21. Telf. 24 & 305.

Dansk Andels-Egesport

Kgl. Hofleverandør

er Producenternes
egen Forretning og
yder derfor disse
det fulde Udbytte.

Hovedkontor:

Vester Voldgade 7 og 9,
København V.

C. LANGBALLE & SØN

AARHUS KALKVÆRK

BYGNINGSKALK
OG GØDNINGSKALK

Aktieselskabet

Frederiksholms Tegl- og Kalkværker.

Hovedkontor: Vesterbrogade 12, København V. Tlf. Central 282

Mursten — Tagsten — Drainrør
Kalk m. m.

Ca. 20,000

Egeplanter

2/3 - 15 - 30 af udvalgte Ege fra

Nørholm Egeskov
er til Salg à 35 Kr. Mille.

NØRHOLM GODSKONTOR
pr. Sig.

Vore anerkendte

- RØDE DRÆNRØR -

føres altid paa Lager fra 2" til 8".

Tilbud til Tjeneste.

A/S Gammelgaard Teglværk,
Skive.

Telefon 187.

mens der stod Damp fra Mennesker og Dyr. Ved Brandlundbakken blev Hestene spændt fra, og en Del Mænd tog fat bag i Slæden for at tage Farten af den. Det kneb at holde Slæden, men en opfindsom Mand fandt paa at stikke en Jernstang ind under Slæden, saa den virkede som en Bremse. Det hjalp godt, og uden Uheld naaede man Broen over Brande Aa.

Den skulde man over i en Fart, da man var bange for, at den gamle Træbro ellers ikke kunde holde. Et Par Heste blev atter spændt for Slæden, og det tunge Læs gled raskt hen over Broen. Snart efter svingede man op foran Doktorboligen. Maalet var naaet, og der var Feststemning over den store Forsamling.

Pastor Plesner stod nu op paa Stenen og holdt en kort Tale.

„Saa lykkedes det da. Det er godt begyndt, og godt begyndt er halvt fuldendt. Men lad os huske, at det er kun halvt fuldendt.

Siden vi har fundet denne Sten og lykkeligt faaet den paa Plads, maa vi forandre vor oprindelige Plan. Jeg har tænkt, at hans Billede, som det staar i Hedeselskabets Mindeskrift saa stout og dog saa jævnt, skulde modelleres i ophøjet Billede og støbes i Bronze.

Se Dalgas begyndte godt, da han Enkens Søn, den unge Løjtnant, sagde nej til 400 Kr. aarlig fra den rige Enrico Mylius og 10000 Kr. i hans Testamente for at blive sit Land tro i 1848.

Men han begyndte ikke alene godt, han holdt ud i den Troskab, der ikke søger sit eget, men ser paa, hvad der gavner Folk og Fædreland. Derfor grønnes nu Engene, hvor der før laa Sandmarker, derfor rejser der sig Hæs om vore Gaarde, og derfor vokser Skove og Hegn op paa den øde Hede. Derfor blev han den Mand for os, han har været.

Godt begyndt er halvt fuldendt, men lad os huske, at det ogsaa gælder at faa godt fuldendt.“

Derefter opfordrede Præsten enhver til at give et godt Bidrag til Mindestenen, takkede alle, der havde hjulpet til med at faa Stenen ført til Brande, og sluttede med Ordene: „Dalgas Minde længe leve blandt os“.

Den 18. Juli 1895, et halvt Aarstid efter hin Vinterdag, da Stenen blev ført til Brande, var man færdig med Anbringelsen af Stenen, og en Portrætmedaillon af Dalgas, udført i Bronze af Billedhuggeren Brandstrup, var blevet indsat øverst paa Forsiden af Stenen. Under Medaillonon stod den Indskrift, som var nævnt i Indbydelsen, og paa Bagsiden Ordene: Rejst af Brande Sogneboere 1895.

Torsdag den 18. Juli blev Stenen afsløret. Det blev en stor Festdag

for Beboerne i Brande By og Sogn, og Dalgas blev hyldet paa en smuk og hjertelig Maade. Efter en gammel Meddelers Udsagn var Byen pyntet saa kønt, som man sjældent har set det ved nogen Fest.

Ved Byens Østende var der rejst en stor Æresport, og hvert Hus langs Landevejen gennem Byen var pyntet med Gran, Blomster og Flag. Midt paa Formiddagen begyndte Vognene at rulle ind i Byen, mange langvejs fra, særlig fra Hedesognene i Ringkøbing Amt kom der mange Gæster til Byen. Finansudvalgets tre Medlemmer, Aaberg, J. C. Christensen og Neergaard. Hedeselskabets Formand Mourier Petersen og flere af Hedeselskabets kendte Mænd havde givet Møde. Desuden var Slægten Dalgas rigt repræsenteret.

Da Festdeltagerne var forsamlet omkring Stenen, bød Pastor Plesner velkommen og oplyste, at Kammerherre Mourier Petersen havde lovet at afsløre Stenen.

Folketingsmand N. Chr. Jensen Flø talte derefter om Dalgas. Han gik ud fra Holger Danske Sagnet om Helten, der skal komme i Nødens Stund, og han mindede om, at Brande Sogn i rigt Maal havde mærket Virkningen af Dalgas's store Livsværk, og at man her havde optaget hans Gerning, som det maaske var hans største og kæreste Tanke: Som Hjemmenes *Sag.

Kammerherre Mourier Petersen holdt en kort Tale om Mindets Betydning, og idet Sløret blev draget fra Stenen, udbragte han et kraftigt besvaret Leve for Hedesagen.

Pastor Plesner overgav nu paa Komiteens Vegne Mindestenen til Efter-slægtens kærlige Omsorg og bad Sogneraadet paa Sognets Vegne tage Mindet i Varetægt.

Sogneraadsformand Skrædder Rasmussen, Brande, udtalte, at det skulde være Sogneraadet en Ære at værne om Stenen, og han takkede for de mange Ofre, der var bragt i Tid, Penge og Arbejde for at faa Stenen rejst.

Om Eftermiddagen talte Ludvig Schrøder og Neergaard i Præstegaards-haven. I sin Tale om Dalgas udtalte Ludvig Schrøder bl. a.: „Vi er kommet her et større Rejsefølge, Hedeselskabsrepræsentanter, Rigsdagsmænd o. s. v. Vi begyndte paa Dalgas Fødselsdag nede i Tirslund med Indvielsen af en Mindesten, og saa er vi nu naaet herop.

Det har i det hele taget været en ret mærkelig Rejse. Naar vi stod paa det yderste Punkt af Hejnsvig Bakkeø og saa den umaadelige Hede-flade, ja, saa forstod vi Tyskeren, der ved dette Syn skal have udbrudt: Hvor forfærdeligt.

Vi har faaet Indtryk af Ørkenensomheden, det gruelige, men ogsaa af, hvilke vældige Opgaver her er at løse. Vi har ogsaa her fra Overgaardsbakkerne set ud over det, Dalgas kaldte Brande—Paarup Sletten, og vi saa, hvor opdyrket Brandefloden saa ud. Brande gør et forunderligt skønt Indtryk oppe fra Bakken. Jeg har været her for 30 Aar siden, og jeg fik et stærkt Indtryk af, at det er gaaet fremad her.“

Neergaard takkede for Modtagelsen. „Det har ikke alene været Fest, men ogsaa Alvor for os. Vort Formaal maa jo være at lære, og det har vi i Sandhed gjort. Vi har naturligvis mærket os, hvilke Ønsker og Krav, der rører sig herude. Det gælder at hjælpe, hvad Forbindelsesmidler angaar, og ofte mangler der Kapital, f. Eks. naar en Hedelod skal opdyrkes, men vi maa jo ogsaa forstaa, hvorledes disse Krav opfyldes bedst for alle Parter.

Jeg har paa denne Rejse ofte faaet et stærkt Indtryk af, hvor smaat det tit er, det vi Politikere strides om, og hvor meget der i Grunden er, der ener os. Det er det store nationale Rejsningsarbejde, der har talt til os. Danmark leve.“

Skovrider Chr. Dalgas, Birkebæk, takkede i hjertelige Ord paa Familiens Vegne for den smukke Fest. De fremmede Gæster maatte nu tage med Vogn til Herning for at naa videre med Tog derfra samme Dag.

Ved en Fællesspisning paa Kroen om Aftenen blev der holdt mange Taler. N. Chr. Jensen Flø sluttede med en Tak til Pastor Plesner for hans store Arbejde for Stenens Rejsning og Festens Tilrettelæggelse.

Et lille Træk, der illustrerer, hvor optaget man var af Festen, skal her anføres.

Nogle Dage efter mødtes daværende Bankdirektør L. P. Laursen, Brande, og Folketingsmand Niels Petersen Ladelund. Paa lang Afstand begyndte Petersen Ladelund med høj Røst at citere i Verset: „Først Bakker brune, bliv Skove lune“, og da han naaede L. P. Laursen, sagde han: „Det er den bedste Prædiken, jeg har hørt i lang Tid“.

Flere af de Mænd, der førte an i Arbejdet for at faa Stenen rejst, og som med smukke Ord hyldede Dalgas paa Afsløringsdagen, er nu døde, men Stenen staar i Dag som hin Dag: et Minde om „Hedens Konge“, men ogsaa et Vidnesbyrd om, „at de, der løfter i Flok, løfter godt“.

Som der er værnet om Stenen gennem 40 Aar, bør der fremdeles værnes og fredes om den, saa den kan staa som et smukt Minde om en af de Mænd, der førte an i Genrejsningsarbejdet i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede, og som en Opfordring til kommende Slægter om at løfte i Flok i Arbejdet paa en fredelig Landvinding.

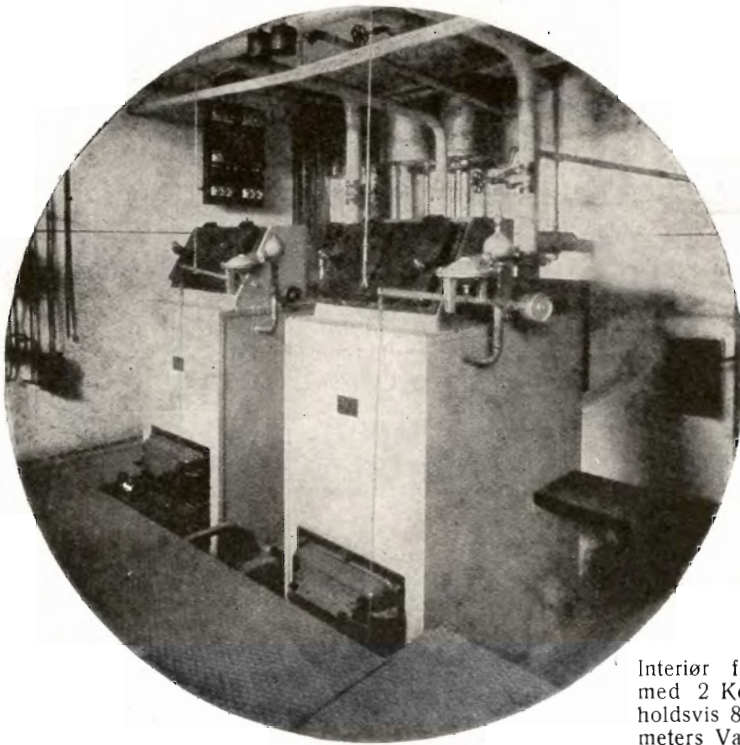
SVENSKER BRÆNDEFYRINGSKEDLER.

I Sverrig har der i en Aarrække været arbejdet med Fremstilling af Centralvarmekedler med Brændefyring, og som naturligt er for Sverrig — som det udprægede Skovland med hurtig og let Adgang til billig Brænde — har Fremstillingen af disse Kedler gjort store Fremskridt.

Brændefyrede Kedler er blevet en betydelig Artikel overalt i Sverrig, hvor Kedlerne vinder Indpas flere og flere Steder, idet det jo for Sverrig er af den største Betydning at finde Afsætning for de milevide Skoves store Affaldsproduktion af Brænde.

Det svenske Forst-Tidsskrift „Skogen“ har velvilligst stillet efterfølgende Billeder til Raadighed for Hedeselskabets Tidsskrift, idet brændefyrede Centralvarmekedler ogsaa har aktuel Interesse her i Landet, hvor en Række Firmaer som bl. a. omtalt i sidste Nummer har begyndt Fremstillingen af danske Kedler efter egen Konstruktion.

De efterfølgende Billeder viser alle den svenske Parca-Kedel.

Interiør fra et Kedelrum med 2 Kedler med henholdsvis 8 og 10 Kvadratmeters Varmeflade.

Johannes Petersen, Kærbæk, Ansager Sogn,
 Mads Rasmussen, Sommerbjerg, Gludsted, Hampen,
 J. C. Christensen, Frederiksdal, Kjellerup,
 Andreas Henriksen, Sejs, Silkeborg,
 Anna Hedvig Marie Haugstrup, Blære,
 Rasmus Eriksen, Gassum, Spentrup,
 Knud Larsen, Staunkjær, Varde,
 Lars Troelsen, Thorning Vestermark, Kjellerup,
 Søren Mortensen, Kvosted, Løgstrup,
 Chr. Olsen, Ømark, Nørager,
 Ingvard Jensen, Hjerk vestre Hede pr. Roslev,
 Marinus Sørensen, Djernes, Frøstrup,
 Anders Møller, Hønning, Arild,

hver med en Portion paa 100 Kr.

Sølvvarefabrikant O. Poulsen og Hustrus Legat, der uddeles til trængende Hedeboere af Husmands- eller Arbejderstanden, er tildelt følgende:

Herman Andersen, Horsnab, Tversted Sogn,
 Peder Severin Chr. Pedersen Vorrét, Bording Mark, Bording Sogn,
 Jens Frost Johannesen, Hassing, Bedsted,
 Marinus Knudsen, Stordal, Gærum, Frederikshavn,
 hver med en Portion paa 100 Kr.

Vi anfører nedenfor en kort Beskrivelse af de paagældende Hededyrkeres Virksomhed.

Landstingsmand Jørgen Berthelsens Legat.

N. P. Ottesen, Mallehøje, Ringgive Sogn, (indstillet af Hedebruget) er født d. 28. Marts 1866 paa Mallehøje som Søn af Hans P. Ottesen og Hustru.

I 1859 paabegyndte N. P. Ottesens Fader Opdyrkningen og Bebyggelsen paa Mallehøje. Arealet bestod da af Lvnghede og sure Mosehuller.

N. P. Ottesen gik som Dreng i Langelund Skole, hvor Lærer Svenningsen var en dygtig Lærer, der foruden at oplære Børnene i almindelige Skolefag virkede som [en dygtig Plantningsmand, der ogsaa paa dette Omraade gav Børnene Lyst til at yde en Indsat. Efter Konfirmationen i 1879 arbejdede N. P. Ottesen ved Landbruget i Fødehjemmet, som han efter Faderens tidlige Død overtog i 1889 og med Flid og Dygtighed drev fremad samtidig med, at han udførte et smukt og godt Plantningsarbejde. N. P. Ottesen er gift anden Gang med Karoline Ottesen. Hans første Hustru døde efter et kortvarigt Ægteskab.

Omkring ved Verdenskrigens Udbrud købte N. P. Ottesen en Hedeparcel paa ca. 40 Tdr. Ld. Ca. Halvdelen af denne Parcel havde en Gang været dyrket, men var „falden tilbage“, og Lyngen bredte sig atter. Hedeparcellen blev opdyrket, der blev paa den lette Jord plantet Læhegn, og Jorden gav efter Forholdene gode Afgrøder. Efter at Hedeparcellen var opdyrket, blev den i 1932 solgt til et Statshusmandsbrug.

Paa Hovedparcellen, der har et Jordtilliggende paa ca. 60 Tdr. Ld., holdes nu en Besætning paa 4 Heste, 26 Kreaturer samt Faar, Svin og Høns.

Siden 1922 har N. P. Ottesen delt Gaardens Drift med en Søn, saaledes at Sønnen leder Gaardens Drift, medens N. P. Ottesen passer Haven og det smukke, enestaaende Anlæg, han har skabt. Dette Anlæg omfatter bl. a. en hel historisk Mindelund med Mindestene for historiske Begivenheder og Personer, og paa disse Mindestene har Ottesen selv indhugget alle Inskriptionerne.

Foruden Plantningsarbejdet paa sin egen Ejendom har Ottesen som Foregangsmand paa Plantningsomraadet faaet Tid til at hjælpe andre Plantningsmænd med Raad og Vejledning.

Niels Kr. Møller, Sørig Mose, Tversted Sogn, (indstillet af Hedebruget), der er Husmandssøn, født i Altona, Tversted Sogn, d. 6. November 1885, kom ud at tjene i 11—12 Aars Alderen som Hyrdedreng, senere som Bondekarl til sit 24. Aar; han blev gift i 1909 med en Husmandsdatter fra Bindslev og overtog derefter sin Moders Ejendom i Altona til en Pris af 2500 Kr. plus Aftægt til Moderen.

Til Ejendommen hørte 24 Tdr. Ld.; 6 Tdr. Ld. var umerglet Agerjord, 1 Td. Ld. Hedeplantning og Resten var Rimmer og Dopper. Besætningen bestod af 2 smaa Køer.

N. Kr. Møller maatte i de første Aar efter Ejendommens Overtagelse gaa ud som Arbejdsmand og i Fritiden slide med Kultivering af Rimmer og Dopper. Om Vinteren tærskedes Avlen om Aftenen ved Lys. Klokken blev tit 2, inden der blev Tid til at holde „Fyraften“.

Paa denne Maade gik det fremad med Bedriften; Besætningen blev forøget med en Ko og Marken blev forbedret med Mergel. Da Møller blev kørende med 2 smaa Islænderheste, kom der endnu mere Fart i Fremgangen med Ejendommen; hele Marken blev tilført Mergel, og der blev anskaffet Avlsredskaber og Maskiner, en ny Lade med Husmølle blev opført, og der blev bygget et nyt Baghus. I 1923 solgtes Ejendommen for 10000 Kr.; Arealet bestod da af 12 Tdr. Ld. merglet Agermark, 3 Tdr. Ld. Hedeplantning; Besætningen var steget til 2 smaa Heste, 6 Køer, 1 Kvie og 6 Svin.

1923 købte Møller sin nuværende Ejendom i Sørig for 18000 Kr. Til Ejendommen hører 31 Tdr. Ld. og ved Overtagelsen var 12 Tdr. Ld. Agermark, Resten var Rimmer og Doppe; Dopperne bestod mest af Tørvegrave; Besætningen var 5 Køer og 2 Heste. Siden 1923 er paa Ejendommen kultiveret 8 Tdr. Ld. Rimmer og Tørvegrave; hele Marken er tilført Mergel; der er anlagt en pæn Have; nye Markredskaber og Maskiner er anskaffet og der er opført en ny Lade samt Baghus (Byggeriet har kostet 5000 Kr. foruden eget Arbejde). Besætningen er nu 2 Heste, 11 Køer, 1 Kvie, 1 Tyr, 5 Kalve, 2 Søer og 9 Svin. (I 1934 leveredes 21 Fedesvin).

Gælden paa Ejendommen er nu 11000 Kr.

I Ægteskabet er der 5 Børn.

Johannes Pedersen, Kærbæk, Ansager Sogn, (indstillet af Hebrugeret) er født $\frac{3}{8}$ 1883 i Kærbæk som Søn af Husmand Hans Pedersen og Hustru. Han maatte som Dreng hjælpe til i Faderens Bedrift og kom efter Konfirmationen ud at tjene som Karl ved Landbrug i Grindsted og Ansager Sogne.

Efter i 1910 at være bleven gift med Anna Leth, Kærbæk, overtog J. Pedersen Ejendommen i Kærbæk. Købesummen var 8000 Kr. Bygningerne var smaa og omtrent faldefærdige, Besætningen bestod af 2 smaa Heste, 5 Køer, 3 Kalve og 3 Grise. Til Ejendommen hørte en Hovedparcel paa 25 Tdr. Ld., hvoraf Halvdelen var opdyrket. I Aarene 1914 og 1919 tilkøbtes 2 Parceller henholdsvis paa $9\frac{3}{4}$ og 13 Tdr. Ld. Den tilkøbte Jord var overvejende Hede og Mose; en Del deraf (ca. 2—3 Tdr. Ld.) var gamle Mergelgrave.

Straks efter Overtagelsen tog Johannes Pedersen fat paa Ejendommens Forbedring. Heden dyrkedes op, Mergelgravene jævnedes og planeredes; de gamle faldefærdige Huse blev dels forbedrede (Stuehuset i 1910), dels fornyede (Stald og Lade i 1910). Allerede i 1923 var den i 1910 opførte Stald- og Ladebygning for lille og utidssvarende og blev dette Aar afløst af større, solide Bygninger.

Besætningen er stærkt forøget og forbedret. Der holdes nu 3 jyske Heste, 12—14 Køer samt Ungkreaturer og Svin.

Ved Overtagelsen af Ejendommen var Johs. Pedersen og Hustru Ejer af 1200 Kr. Gælden paa Ejendommen er nu 22000 Kr. Ejendomsskyld 19000 Kr.

Johannes Pedersen og Hustru har med godt økonomisk Resultat arbejdet deres Bedrift fremad, og de har endvidere opdraget en stor Børneflok. I Ægteskabet er der 12 Børn, hvoraf nogle nu er Forældrenes gode Hjælpere.

Sognefoged Mads Rasmussen, Sommerbjerg, Gludsted, Hampen, (indstillet af Foreningen af jydsk Landboforeninger) er født i Gludsted i Ejstrup Sogn 1891, gift 1920 med Anna, født 1896 i Hornborg.

Mads Rasmussen købte i 1919 150 Tdr. Land Hede fra Gludstedgaard for 7500 Kr. og i 1926 yderligere 50 Tdr. Tand for en Købesum af 5000 Kr. Af disse 200 Tdr. Land lynchbevokset Hede er nu 130 Tdr. Land opdyrket og i Forbindelse med Opdyrkningsarbejdet er udført omfattende Drænings- og Afvandringsarbejder. Samtidig med Opdyrkningen er Ejendommen bebygget. Besætningen er nu paa 4 Arbejdsheste, 2 Plage, 25 Malkekøer, 1 Tyr, 25 Kvier og Kalve, 5 Grisesøer, 8 Slagterisvin og 30 Smaagrise, men Besætningen er paa Grund af Pladsmangel ikke stor nok til at omsætte Gaardens Avl af Grovfoder. I de sidste Aar er hvert Aar solgt Halm for ca. 1000 Kr. Gaarden er vel besat med Redskaber og Maskiner. Sidste Aar er anlagt eget Elektricitetsværk, og der er anskaffet Malkemaskine.

I Landboforeningens Indstilling anføres det iøvrigt: Mads Rasmussen har i de forløbne Aar udført et beundringsværdigt Arbejde, men Rasmussen og hans Kone har heller ikke i de forløbne Aar haft ret mange Fristunder. Ofte er Natten taget til Hjælp. Man har jævnlig i Efteraars- og Foraartiden kunnet høre Traktoren paa Sommerbjerg, der er forsynet med Lys, larme hele Natten med Rasmussen ved Rattet.

Gaardejer J. C. Christensen, Frederiksdal pr. Kjellerup, (indstillet af Foreningen af jydsk Landboforeninger), født 1880, og Hustru Andriette Christensen, født 1883.

J. C. Christensen overtog sin nuværende Ejendom, der er paa 90 Tdr. Land, i 1905. Af Ejendommen var den Gang kun faa Tdr. Land opdyrket. Paa Ejendommen er der siden udført et meget omfattende Opdyrkningsarbejde baade af Hede- og Mosearealer. Ca. 65. Tdr. Land Hede og Mose er færdigopdyrket og for Tiden er 5 Tdr. Land Mosejord under Opdyrkning, saaledes at dette Areal kan besaas i kommende Foraar. Der er ogsaa i Aarenes Løb udført et godt Plantningsarbejde paa Arealer, der ikke var egnede til Opdyrkning.

Ved Overtagelsen var Ejendommens Bygninger gamle og forfaldne, men nu staar der smukke velindrettede Bygninger overalt, saaledes at J. C. Christensen nu ejer en særdeles velbygget og veldyrket Gaard. Ejendommens Besætning bestaar nu af 3 Heste, 13 Malkekøer og 10 Ungkreaturer. Ejendommen faar for Tiden tildelt 28 Svinekort.

Det er et omfattende og særdeles vel gennemført Arbejde

J. C. Christensen og hans Hustru har udført gennem de forløbne 30 Aar, og Arbejdet er udført med det Resultat, at Ejeren og hans Hustru har opnaaet gode økonomiske Kaar.

Andreas Henriksen, Sejs, Silkeborg, (indstillet af Foreningen af jyske Landboforeninger) født 1858, gift 1888 med Ane Klerup, født 1864.

I de første Aar efter Giftermaalet ernærede Henriksen sig som Træskomand. Han erhvervede nogle Aar efter en forsømt Hedeejendom, som han efterhaanden fik drevet frem til et efter Egnens Forhold godt Landbrug. Denne Ejendom afstod han i 1917 til sin Søn og flyttede derefter til Alderslyst. Efter kort Tids Forløb overtog han den uopdyrket og ubebygget Hedelod paa ca. 30 Tdr. Land beliggende i Sejs. Denne Ejendom har Andreas Henriksen og Hustru nu faaet opdyrket og bebygget, saaledes at der nu kan holdes en Besætning af 2 Heste, 4 Køer, 2 Kvier, 2 Fedesvin og ca. 50 Høns. Samtidig med, at de har udført et dygtigt Opdyrkningsarbejde og har skaffet sig relativt gode økonomiske Kaar, har de opdraget en stor Børneflokk.

Anna Hedvig Marie Haugstrup, Blære, (indstillet af De samvirkende jyske Husmandsforeninger), født 1884, og hendes i 1935 afdøde Mand Marinus Haugstrup er begge født og opvokset i Smaakaarshjem paa Heden. De blev gift i 1905 og købte da en Ejendom paa ialt 15 Tdr. Land, hvoraf over Halvdelen henlaa i uopdyrket Hede. Bygningerne bestod af et faldefærdigt Beboelseshus og en Jordhytte, hvori der var Plads til en Ko og en Gris. Marinus Haugstrup var derfor henvist til tildels at tjene Føden ved at arbejde for Fremmede samtidig med, at han i sin Fritid arbejdede paa Ejendommens Opdyrkning og Forbedring, ligesom han ogsaa i Løbet af en halv Snes Aar fik Bygningerne væsentlig forbedrede. Denne Ejendom bortbyttedes i 1914 med en anden Hedeejendom paa ca. 16 Tdr. Land, hvoraf ca. Halvdelen henlaa i uopdyrket Hede. I de efterfølgende Aar blev dette Areal sammen med et yderligere tilkøbt Hedeareal paa 5 Tdr. Land opdyrket, og denne Ejendom afstod de saa i 1930 til en Datter og Svigersøn, hvorefter de atter købte en Hedeparcel, der var paa 11 Tdr. Land og ogsaa dette Areal er nu opdyrket. Denne Ejendom driver Anna Haugstrup nu efter sin Mands Død mønsterværdigt.

Rasmus Eriksen, Gassum, Spentrup, (indstillet af De samvirkende jyske Husmandsforeninger) født 1889, overtog i 1919 en meget forsømt delvis uopdyrket og faldefærdig mindre Ejendom paa $9\frac{1}{2}$ Td. Land. Denne Ejendom har han nu bragt i god Kultur. Opdyrkningsarbejdet er tildels udført ved Haandkraft, idet ca. 2 Tdr. Land nærmest Ejendommen, der var opfyldt af Huller,

er planeret ved Hjælp af Trillebør, Skovl og Spade. Ejendommen er helt ombygget. Omkring den er anlagt en stor Frugthave og hele Ejendommen er forsynet med Hegns- og Læplantning.

Knud Larsen, Stauskær, Varde, (indstillet af De samvirkende jydsk Husmandsforeninger), født 1875, overtog i 1900 en Hedejendom paa ca. 43 Tdr. Land, der omtrent var helt uopdyrket. Knud Larsen, der ved Overtagelsen af Ejendommen var helt ubemidlet, har paa den tidligere ret værdiløse Hedeparcel tilvejebragt en velbygget Ejendom med 33 Tdr. Land opdyrket Jord og Ejendommen drives mønsterværdigt. Der er flere Gange tidligere ydet Knud Larsen offentlig Anerkendelse for hans Flid og Dygtighed som Landmand.

Statshusmand Lars Troelsen, Thorning Vestermark pr. Kjellerup, (indstillet af Hedebruget), født ²⁹/₁₂ 1896.

Troelsen købte i 1922 en Hedeparcel paa 34 Tdr. Land beliggende i Nærheden af Ulvedal Plantage. Købesummen var 3000 Kr. 24 Tdr. Land af dette Areal havde tidligere været opdyrket, men var nu igen tildels ude af Kultur. Troelsen tog straks energisk fat paa Opdyrkningsarbejdet, og nogle Aar efter Købet fik han opført en Ejendom og opnaaede da Statslaan paa 9500 Kr. Hele Parcellen er nu opdyrket paa nær 2 Tdr. Land, og der er nu i det hele taget tilvejebragt en god Ejendom paa det tidligere værdiløse Areal. Paa Ejendommen holdes en Besætning paa 2 Heste, 5 Malkekøer foruden Ungkreaturer, Svin og Høns.

Søren Mortensen, Kvosted pr. Løgstrup, født 1880, og Hustru Ane Mortensen, f. Sigaard.

Søren Mortensen og Hustru overtog i 1918 for en Pris af 8000 Kr. en tildels uopdyrket Hedeparcel paa 43 Tdr. Land, hvoraf 4 Tdr. Land var Eng i daarlig Kultur. Af Hedeparcellen var kun 6 Tdr. Land opdyrket. Det første Aar efter Overtagelsen blev Ejendommen bebygget med Stuehus og et Udhus, som var baade Stald og Lade. Til Byggearbejdet og til Køb af Jorden opnaaedes et Sparekasselaan paa 17500 Kr. Besætningen var det første Aar 3 Køer, 4 Ungkreaturer, 2 Svin og 10 Høns. Allerede 1923 var Opdyrkningsarbejdet saa vidt fremskreden, at det var nødvendigt at udvide Bygningerne. I 1930 tilkøbtes 15 Tdr. Land Hede. Hele Ejendommen er nu opdyrket paa nær 9 Tdr. Land af det sidst indkøbte Areal, og Opdyrkningsarbejdet er vel gennemført, og Ejendommen drives godt. Samtidig med Opdyrkningsarbejdet der plantet Læbælter om hele Marken, og omkring Ejendommen er anlagt en smuk Have, der ogsaa er forsynet med gode Læbælter. Besætningen er nu 3 Heste, 10 Køer, 9 Ungkreaturer, 11 Svin, 2 Faar og 50 Høns. Ejendomsskyld 10500 Kr. Gælden er nedbragt til 14300 Kr.

**2 LAG
BEDRE
END
1 LAG...**

AKITON

som Klæbetækning over et Lag Hvalros- eller Sælpap giver en smuk sømløs Tækning af uovertruffen Holdbarhed, der tilmed ikke falder dyrere ud end de forskellige »Patenttækninger« med 1 Lag Pap. — —

10 Aars skriftlig Garanti.

AKITON leveres i følgende Kvaliteter: Alm. graa, rød, mørkerød, grøn og hvid med Naturstensbelægning, sort AKITON Skifer, ny grøn AKITON samt med Kork- eller Aluminiumsbelægning.

AKTIESELSKABET FOR KEMISK INDUSTRI

Amaliegade 15 - København K
Telef. Central 12912 (5 Linier)

FABRIKER: KASTRUP — VEJLE — AALBORG — FAKSE — MALMØ

Sophus Berendsen A/S

København Aarhus
Raadhushsplads 37 Kannikegade 18

Alt Entreprenørmateriel.

Damp- og Motorlokomotiver,
Gravemaskiner, Tipvogne,
Spormateriel.

Leverandør til Hedeselskabet.

Lyskopi - Zinktryk

**Aarhus Lys- &
Zinktrykanstalt**

Møllegade 11, Aarhus

**J. Chr. Petersens
Papirhandel**

„Hvælvingen“
ved Nikolaj Taarn
København K.

**Hovedforhandler
af Statens Papir**

Tryksager - Protokoller

A/S L. Hammerich & Co.
Specialforretning i Bygnings-
artikler. Grundlagt 1854.
Telefon Nr. 7050 (3 Linier).
Aarhus.

Kampmann & Herskind A/S

Kul og Cokes Import

Vestergade 2 København Telefon 2628

H. Struers chemiske Laboratorium

København K.
Skindergade 38

Originale Gerbers
Apparater

Comber-Apparat til
Kalktrang-Under-
søgelse

Analytisk kemisk
Laboratorium

Jyllandsafdeling
Mejlgade 7, Aarhus

Natriumfosfat til
Kreaturfoder

Natriumklorat
til Fjernelse af
Ukrudt

Aut. af Land-
brugsministeriet

Om Byggets Stribesyge

i Afgrøderne sidste Sommer skriver Statens plantepatologiske Forsøg følgende:

— „Sygdommen er øjensynlig i Tiltagende overalt i Landet. I 32 Beretninger omtales den som meget almindelig og med **stærke Angreb, hvor Saasæden ikke er afsvampet.** 6—8 % syge Planter er almindeligt, men 15—30 indtil 50 % findes ogsaa. De stærke Angreb forekommer især, hvor der for 2—3 Aar siden er købt en ny Saasæd. Denne købes som Regel afsvampet, og hvis der ikke i 1. Aar findes Stribesyge, er der en vis Tilbøjelighed til at undlade Afsvampning“.

Afsvamp derfor med **SANAGRAN**

Dansk Fabrikat. — Fortrinlig baade til **Tør-** og **Vaadafsvampning.**
Faas i mange Daasestørrelser hos vore Forhandlere.

Det danske

Gødnings-Kompagni A/S

Tegn Annonce i

Jydsk Telefonbog

Jydsk Telefon-Aktieselskab
Aarhus

Assurance-Compagniet

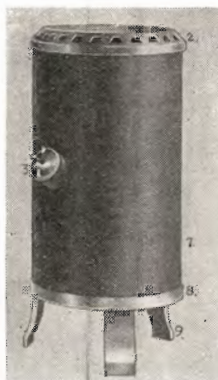
BALTICA A/S

København K.

Bredgade 42.

Landbrugslotteriet.

Største Gevinst Værdi 80,000
Kr. Præmie 10,000 Kr. Ialt
i en Serie 38,000 Gevinster
+ en Præmie. — Tils.
Kr. 1 Million 823,460. —
Trækkes samtidig med
Klasselotteriet.
Lodsedler faas hos alle
Kollektørerne samt i
Hoved-Kollektionen, Frede-
riksberggade 2, København K.

Brændeovnen

„KAPTJNEN“

er billig i Anskaffelse,
billig i Brug,
opvarmer 50—100 m³

ALB. SØRENSEN
SÆBY

Stryg elektrisk

Aktieselskabet

De danske
Sukkerfabrikker

København

Ceres

ØL- & MINERALVANDE

Spare- og Laanekassen for
Nykøbing Mors og Omegn.
Kontortid 10—12 og 2—4¹/₂.
Telefon 20.

HOLSTEBRO SVINESLAGTERI

HØJESTE DAGSPRIS BETALES FOR SVIN
TLF. NR. 40
UDSALGET NØRREGADE TLF. NR. 457

Chr. Olsen, Ømark, Nørager, født 1892, og Hustru Martine, f. Knudsen, født 1894.

Chr. Olsen kom ud at tjene i 9 Aars Alderen og fortsatte dermed (med Undtagelse af 18 Maaneders Soldatertjeneste) til han blev gift i 1915. Sin nuværende Ejendom overtog Chr. Olsen og Hustru i 1916. Den var da paa 20 Tdr. Land, der tildels henlaa uopdyrket eller ude af Kultur og med gamle, faldefærdige Bygninger. Købesummen var 7500 Kr., hvoraf Chr. Olsen kun raadede over 500 Kr., han havde sammensparet af sin Løn. Ved Overtagelsen var der ingen Besætning paa Ejendommen. De 20 Tdr. Land er nu opdyrket, og i Forbindelse dermed er Ejendommen drænet og merglet. I 1927 tilkøbtes 10 Tdr. Land. Ogsaa dette Areal er nu opdyrket. Opdyrkningsarbejdet har bl. a. omfattet 5 Tdr. Land lyngbevokset Højmose, hvorpaa der nu findes en fortrinlig vedvarende Græsmark. Hele Ejendommen er i de sidste 10 Aar ombygget, og Bygningerne er nu fortrinlige. Besætningen i 1936 er 2 Heste, 12 Køer, 11 Ungkreaturer. Der tildeles Ejendommen 27 Svinekort. Ejendomsskyld 10800 Kr. Gæld 14000 Kr. Chr. Olsens Ejendom er helt igennem et Mønsterbrug og et smukt Eksempel paa, hvad der kan opnaas ved Flid og Dygtighed.

Ingvard Jensen, Hjerk vestre Hede, Roslev, (indstillet af Foreningen af Jydske Landboforeninger), født 1882, gift 1903 med Marie Kirstine, født 1884 i Vium i Salling.

De første 3 Aar af deres Ægteskab boede Ingvard Jensen til Leje i Bajlum. Han var i den Tid Arbejdsmand. Og der gaar endnu — 30 Aar efter — Ry af hans store Dygtighed som Arbejder. I 1907 købte de en Ejendom paa 3 Tdr. Land i Bajlum til en Pris af 4000 Kr. Han ejede da 400 Kr., som han havde opsparet. Der fandtes 2 Køer, men Ejendommen var vanrøgtet og Bygningerne faldefærdige.

I de 6 Aar Parret boede her, byggede de ny Kostald og Lade, forbedrede Stuehuset, samt forbedrede og kultiverede Ejendommens Jord.

I 1913 solgte de denne Ejendom for 6000 Kr. og købte samtidig Gaarden i Hjerk vestre Hede med et Areal af ialt 30 Tdr. Land, hvor de endnu bor.

Da de flyttede ind her, ejede de 3000 Kr. Kun 14 Tdr. Land af de 30 var da under Plov, Resten var uopdyrket og ubenyttet; meget af det laa hen i Tuer med Pors og anden vild Bevoksning. Disse Arealer er nu fuldt kultiverede, bl. a. er der drænet et samlet Areal paa 7—8 Tdr. Land. Hele Ejendommen er kalket fra Sneglelaget i Markens vestre Ende, og desuden er flere af Markerne Tid til anden forsynede med Mergel eller Kalk.

Der fandtes dengang 3 Malkekøer og 5 Kalve samt et Par smaa Heste. Ingen Svin. Nu findes der en udmærket Besætning bestaaende af 10 gode Malkekøer + Opdræt, 2 store Heste samt en stor Svinebesætning og et udmærket Fjerkræhold.

Bygningerne var ved Overtagelsen af Ejendommen i meget daarlig Stand, og i de forløbne Aar er hele Gaarden bygget om og udvidet paa den bedst mulige Maade. Det smukke Stuehus er bygget i 1925. En pæn Have er anlagt, hele Gaarden er omgivet af Læplantning.

Ved Overtagelsen af Ejendommen her begyndte Ingvard Jensen og Hustru med en Gæld paa 9000 Kr., i Dag er den eneste Skyld et Kreditforeningslaan paa 4000 Kr. Ejendomsskyldværdien er 10100 Kr. Grundskyldværdien 4400 Kr.

Ægteparret har 12 dygtige Børn i Alderen fra 30 til 12 Aar.
Marinus Sørensen, Djernes.

Marinus Sørensen købte for ca. 40 Aar siden Djerneshus i Han Herred, og senere tilkøbte han Jord fra Gaardene Djernes og Skadhauge samt Gaarden Fuglsang, saaledes at han paa et vist Tidspunkt var Ejer af ca. 300 Tdr. Land fortrinsvis Hede- og Klitareal. Paa dette Areal har han udført et ikke alene meget omfattende og dygtigt Opdyrkningsarbejde, men ogsaa et udmærket Arbejde for at forsyne de udstrakte Arealer med Læplantninger. Gaarden Fuglsang har han afhændet for en Del Aar siden, og han bebor nu Djerneshus, som han har forsynet med gode Bygninger, og hvor han har opdyrket Arealer, der er tilstrækkelige til at føde en Besætning paa ca. 16 Malkekøer foruden Opdræt og Svin samt en stor Besætning af Faar. Marinus Sørensens Opdyrkningsarbejde har ikke alene været meget omfattende, men Arbejdet er helt igennem særdeles dygtigt gennemført.

Anders Møller, Hønning, Arrild, er en ung Sønderjyde, der i 1929 overtog en delvis uopdyrket Gaard efter sin Fader. Anders Møller har i Løbet af de faa Aar, han har haft Ejendommen, taget saa energisk og dygtigt fat paa at bringe Ejendommen i Kultur, at Arbejdet fortjener Anerkendelse. I de ca. 6 Aar, Anders Møller har haft Ejendommen, har han naaet at opdyrke ca. 50 Tdr. Land.

Sølvvarefabrikant O. Poulsen og Hustrus Legat.

Herman Andersen, Horsnab, Tversted Sogn, (indstillet af Hedebruget) er født i Horsnab d. 18. Marts 1899, kom ud at tjene som Hyrdedreng i 12 Aars Alderen, senere som Bondekarl indtil han i 1921 tog hjem til sin Moder som Bestyrer for i 1925 selv at overtage Ejendommen.

Da Herman Andersen i 1921 kom hjem til sin Moder, var der paa Ejendommen en Besætning paa 2 smaa Heste, 5 Køer, 1 Kvie og 4 Svin. I Bestyrertiden forbedredes Besætningen med 3 Køer og 10 Svin; de smaa Heste byttedes med et Par jydsk Heste og Byttesummen paa Hestene maatte Andersen selv betale af sine opsparede Penge fra Tjenestetiden.

I 1925 overtog H. A. Ejendommen med en Besætning paa 2 Heste, 8 Køer, 2 Ungkreaturer og 10 Svin og en Gæld paa 12000 Kr. samt Aftægt til Moderen. Til Ejendommen hørte 44 Tdr. Ld.; deraf var 25 Tdr. Ld. Ager, hvoraf 20 var umerglet, daarlig Sandjord; Restarealet var Hede, hvoraf nu ca. 15 Tdr. Ld. delvis Rimmer og Doppet er kultiveret. Hele den gamle Agermark er merglet og grundforbedret og 3 Tdr. Ld. Hede er beplantet. 4 Tdr. Ld. af den gamle Agermark er solgt for 250 Kr. pr. Td. Ld.

I 1934 var Besætningen 15 Malkekøer plus Ungkreaturer og der blev leveret 25 Slagterisvin. (Begrundet paa Udryddelse af tuberkel-syge Kreaturer er Besætningen nu 10 Malkekøer, 7 Kælvkvier, 3 Heste, 1 Føl, 2 Søer, 11 Ungsvin og 9 Smaagrise).

Herman Andersen har siden 1925 opført ny Lade og nyt Baghus samt udvidet og forbedret Kostalden. Alle Markkreds-karberne og Maskiner er fornyet, og der er indsat nyt Tærskværk, Kværn og Petroleumsmotor.

Gælden paa Ejendommen er 14200 Kr.

Ved Ejendommens Overtagelse i 1925 var Brandassurancen for Bygningerne 9200 Kr., nu 16700 Kr. Skatter til Amt og Kommune er i det anførte Tidsrum tredoblet.

Herman Andersen er ugift.

Peder Severin Christian Pedersen Vorrét, Bording Mark, Bording Sogn, (indstillet af Hedebruget), der er født d. 4. Oktober 1890 som Søn af Anton Vorrét og Hustru, Bording Mark, maatte som Dreng hjælpe Forældrene med Ejendommens Drift. Deres væsentligste Indtægt hentede de ved at grave og sælge Tørv fra en til Ejendommen hørende Mose.

I 1918 blev P. Vorrét gift med Jacobine Jakobsen af Isenvad, der havde tjent hos fremmede fra sit ottende Aar til hun blev gift.

De to unge havde sammensparet 1500 Kr. og med denne Startkapital overtog de i 1918 P. Vorréts Fødehjem, hvortil hørte 22 Tdr. Ld. (heraf var en Del gamle Tørvgrave); Husene var gamle, Besætningen bestod af 2 smaa Heste, 3 Køer og 2 Svin. Købesummen var 10000 Kr.

I 1919 tilkøbtes en Parcel paa ca. 13 Tdr. Ld. (Hede, Mose og Sandgrave). Der blev i Aarene derefter taget kraftigt fat paa

Arbejdet. Heden blev opdyrket, Mose- og Sandgravene blev planeret, afvandet og kultiveret; de gamle Bygninger blev forbedret; ny Stald og Lade blev opført; en smuk Have er anlagt og Besætningen blev forøget. Der holdes nu 2 Heste, 8 Køer, 8 Ungkreaturer, 2 Grisesøer samt Slagterisvin.

Arbejdsdagen blev ofte lang; P. Vorrét kørte i de første Aar efter Ejendommens Overtagelse en Mælketur, for derved at tjene til Hjælp ved Familiens Underhold og til Ejendommens Fremdrift. P. Vorréts Hustru har paa en god Maade hjulpet sin Mand med Arbejdet paa Ejendommen.

Ejendommens samlede Skatter, der i 1918 var 33 Kr., udgjorde i 1935 175 Kr. Ejendommen er vurderet i Ejendomsskyld til 9000 Kr.

Jens Frost Johannesen, Hassing, Bedsted, (indstillet af De samvirkende jyske Husmandsforeninger), født 1883.

I Aarene 1920—22 sammenkøbte Johannesen 10 uopdyrkede Hedeparceller paa tilsammen 43 Tdr. Land. Hele dette Hedeareal har Johannesen nu faaet opdyrket samtidig med, at han paa Arealet har bygget en lille trelænget Gaard. I mindre end 15 Aar har Johannesen, der var uden Midler, da han begyndte paa Arbejdet, altsaa tilvejebragt en god, velbygget og velopdyrket Landejendom paa tidligere værdiløs Hede.

Marinus Knudsen, Stordal, Gærum, Frederikshavn, (indstillet af De samvirkende jyske Husmandsforeninger), født 1874, overtog i 1911 sin nuværende Ejendom, der er paa 37 Tdr. Land, for en Pris af 12000 Kr. Hans Egenkapital var 1900 Kr. Ejendommen var faldefærdig og omtrent hele Arealet laa i Hede. I 1934 blev den sidste Del af Heden opdyrket. Opdyrkningen af Ejendommen har været meget omfattende, dels fordi Ejendommen er meget bakket og Jorden oprindelig stærkt fyldt med Sten, saaledes at der har været et omfattende Rydningsarbejde, ligesom det ogsaa har været nødvendigt at dræne adskillige Tdr. Land vaad Jord. I Forbindelse med Opdyrkningen er anlagt Læbælter og enkelte af de mest bakkede Partier er tilplantede. Paa den opdyrkede Hede er opført en lille firelænget Gaard, der ligger smukt omgivet af Have og Læplantninger og af Marker, der er i usædvanlig god Kultur. Paa Ejendommen holdes en Besætning paa 2 Heste, 12—14 Malkekøer foruden Ungkreaturer og Svin.

Niels Basse

PLANTNINGSSAGENS PIONERER I DET SYDLIGE JYLLAND.

Naar man nede i Foldingbro kommer kørende ad Kolding—Ribe Landevej og østfra har passeret Kongeaen paa Vej efter Ribe, har man paa højre Haand en vidunderlig køn Udsigt ad den brede Dal opefter Føvling By og Kirke. Mod Nord begrænses Udsigten af det mægtige „Bakkedrag“, der kaldes „Aatte Bjerge“, som nu for den mest karakteristiske Dels Vedkommende er fredede og derved bevarede for Efterslægten.

Ved Bakkernes Fod ligger Aatte By, der er ret langstrakt, og flere af Gaardene har Vandværk fra Kildespring oppe i Bakkerne. Omtrent midt i Byen er der en Kilde eller et Væld, der rinder lige rigt Sommer som Vinter, og hvis Vandrigdom bruges til at vande Tofterne eller Engene efter visse bestemte Regler, som gennem umindelige Tider er nedarvet fra Slægt til Slægt. Disse Tofter eller Enge opnaar derved en forbavsende Frugtbarhed, saa de kan slaas flere Gange hver Sommer.

Mit Barndomshjem ligger østligst i det ret store Føvling Sogn, og derfor har jeg helt fra Barnsben været fortrolig med de ejendommelige Terræforhold, der er noget helt for sig selv. Jorden var udstykket eller udskilt fra min Bedstefaders Gaard „Lervadgaard“; efter Egnens Forhold en ret stor og god Gaard. Paa et Par Acre nær, der var opdyrket, var det oprindelig Hede altsammen, men med Lerunderlag og et fortrinligt Mergelleje midt i Marken.

Stuehuset var opført 1860, efter den Tids Byggemaade ualmindelig godt og solidt bygget. Murstenene var strøget og brændt nede paa „Lervadgaard“, da der var en gammel Teglovn paa Gaarden fra tidligere Dage. Far og Mor havde Sans for Have og Læplantning, og i Løbet af nogle Aar var der opelsket et godt Læbælte og en køn Have — især var Haven min Moders Værk. Lad mig i denne Forbindelse lige nævne, at min Bedstefader Anders Olesen paa „Lervadgaard“ ogsaa ejede Sans for Plantning. Paa en noget fugtig Grund havde han tilplantet rigelig et Par Tdr. Land mest med **Løv**træer, især El og Ask, men dog ogsaa et Stykke med Gran. Bedstefader havde, da han afstod Gaarden til en af Sønerne, forbeholdt sig Jorden med Plantagen, og til ham og Bedstemoder var der saa bygget et mindre Hus ind i Gaardens Have, et saakaldt Aftægtshus — saadan var Alderdomsforsørgelsen jo den Gang. De fik saa leveret Mælk, Brændsel og Smør samt Naturalier efter en fastsat Orden og en vis Sum Penge aarlig af Sønnen, der havde faaet Gaarden som sin Arvepart.

Den nævnte Plantage, som var Bedstefaders Værk, forbeholdt han sig som sin Virkeplads paa de gamle Dage. Der færdedes han tidlig og sent, og Træerne plejede og hyggede han om, som kunde de være hans Børn, og en sjælden Vækst og Frodighed var der nu i den lille Plantage. Mange, mange Timer i min Barndom har jeg tilbragt dernede i hans Plantning og været ham behjælpelig med et eller andet, som skulde gøres. Det, jeg bedst

mindes fra den Tid, er, at der altid var saadan et dejligt Læ dernede, og saavidt jeg husker ret, var det den første Plantage i Føvling Sogn.

Af den første Læplantning jeg mindes derhjemme fra, var nogle store, saakaldte kanadiske Popler samt en Del Balsampopler og Asketræer, som groede ualmindeligt frodigt, samt en lille Plantage af Ædelgran, der efterhaanden gav et dejligt Læ for Frugttræerne i Haven. Hvor Far havde købt Planterne af disse Gran, mindes jeg ikke. Der kunde kun være Tale om to Steder, enten hos Skovrider Fritz ovre i Prostkær ved den store Stilde Plantage eller hos Proprietær Fritz Momsem paa Skovlyst — vel nærmest hos den sidste.

Derimod mindes jeg ret tydelig, at der 1881 blev tilplantet et Par Tdr. Agerland Vest for Gaarden, som hurtig voksede godt til i Løbet af faa Aar og gav et ypperligt Læ for Hjem og Have. Særlig husker jeg, at der en Foraarsdag kom en Mand op nede fra Aatte, som var interesseret i Plantning, og som fik vores opvoksende Plantage godt efterset. Mandens Navn var Niels Jørgen Hansen, og han ejede en stor lyngbevokset Bakkeknude østligst i Aatte. Jeg mindes endnu, at jeg tilbød ham at skrive nogle Granplanter hjem til ham henne fra Momsen paa Skovlyst. Hvor mange Hundrede Planter han fik til at begynde med, husker jeg ikke, men Granerne groede villigt og i Løbet af nogle faa Aar var det hele tilplantet hos ham.

Under Verdenskrigen i 1914—18, da der ikke kunde skaffes Kul fra England til Mejeriernes Drift, solgte Sønnen, der nu ejede Bakketoppen, hele Bevoksningen til Mejeriet som Brændsel. Granerne var jo nu vokset op til ret store Træer, og det gav Ejeren en god og kærkommen Indtægt. Ejeren fornyede dog straks Bevoksningen ved Nyplantning.

Jeg mindes, at der i mit Barndomshjem i Foraaret 1881 blev tilplantet et Par Tdr. Agerland med Gran til yderligere Læ for Hjem og Have. I den gode Muldjord slog Granerne hurtig Rod og afgav snart et ypperligt Værn for de skarpe Vinde. De smaa Granplanter var jo sikkert hentet hos Fritz Momsen paa Skovlyst, da han drev en Planteskole oppe i Langeskov, hvor der blev tiltrukket flere Slags Skovtræplanter. Som Foregangsmand eller Pioner paa Plantningens Omraade har Momsen haft ikke saa lille Betydning for den Tid. Dels var det almindelig kendt, at Momsen altid havde gode, haardføre Planter, og dels kunde han jo vise Folk Resultaterne af sit Arbejde ved den Vækst og Grøde, som han havde evnet og forstaaet at opelske i den store Langeskov Plantage, som jo næsten strækker sig helt op til Brørup St.

Fritz Momsen døde den 1. April 1901, f. 2. Januar 1813. I Sydkanten af Langeskov Plantage lod hans Enke rejse en Mindesten for ham, der bærer følgende Indskrift:

Fritz Momsen, f. 1813,
opelskede Langeskov Plantage fra 1858
til sin Død 1901.

Plantning og Pleje gav Skoven i Eje.

Askov pr. Vejen 1936.

And. Lervad,
fhv. Skoleforstander.

Trifoliums Frø

giver stor Høst.

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid:
9—2 og 5—6

Telefoner:
1131—1132—1133

Viborg Papir-Comp.

Papir & Papirvarer en gros.
Bogtrykkeri.
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31—33.
Telf. Viborg 802—803.

Traktorpløjning og Knivharvning.

af Hede, Mose og Eng udføres
efter Aftale til enhver Tid bil-
ligt og godt. Reference: Hede-
selskabet og Hedebruget.

Vilhelm Jørgensen,
Randrup pr. Viborg.

A. Philipsen & Co., Viborg.

Maskinanlæg - Automobiler.
Telefon 532—1064.
Elektriske Anlæg - Vandværks-
anlæg. Telefon 174—274.

Mejeriernes og Landbrugets Ulykkesforsikring.

Telf. 14.350. Gensidigt. Reventlowsg. 14, Kbhvn. V. - Statsanerkendt.

Ansvarsforsikring

Automobilforsikring

Henvendelse til Kredens Tillidsmand eller til Kontoret.

Dansk Plantageforsikringsforening

tegner Forsikring af Genplantningsværdien for Naaletræs-
plantager overalt i Danmark. Indskud een Gang for alle
50 Øre pr. ha, dog ikke under 1 Kr. Aarlig Præmie pr ha
15 Øre, dog ikke under 50 Øre. Vedtægter og Indmeldel-
sesblanketter faas ved Henvendelse til

FORENINGENS KONTOR I VIBORG.

„KUSTOS“ KREATURFORSIKRINGSFORENING
STIFTET AF DANSKE LANDMÆND 1881
FORSIKRER HESTE, KVÆG, FAAR OG SVIN

KONTOR: HAVNEGADE 4, AARHUS TELEFON NR. 1300

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telf. 1400 (3 Linier)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid:

Kl. 9—2 og Kl. 5—6

Hotel

PHØNIX
Viborg

Byens Hotel
Telf. 50—257

VIBORG ANDELS-SVINESLAGTERI

Vort Udsalg bringes i Erindring

TELEFON 779

Deres Ejendom kan De holde
fri for Rottetplagen ved at
tegne Abonnement hos Ratin.

Adresse: CHRISTIAN DEN 9's GADE 5, KØBENHAVN K. - TLF. 3662—14.362.

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF.

Dansk
Eternit
Fabrik A/S
AALBORG
Tlf. 48 00

Cement-Asbest
Skifer-, Bølge- & Beklædningsplader.
Forespørg hos Deres
Bygningsmaterialforhandler.

REMINGTON

Bedste og mest benyttede
Skrivemaskine.
Eneforhandler for Danmark:

L. KRISTENSEN
75, Raadhuspladsen,
København V.

**Herning Hede-
& Discontobank.**

10—12½. 2½—5.
Telefon 5, 273 og 720.

**FYENS
LANDMANDSBANK**
ODENSE

Vestergade 33 - Telf. 46 (6 Lin.) - Statst. 36

Aaben 9½—12½ og 2—4
Udfører alle Bankforretninger

KØB DERES FORBRUG AF

FEDT, PØLSER OG KONSERVERS

FRA

RANDERS ANDELS SVINESLAGTERI

Annoncér i

Hedeselskabets
Tidsskrift

Sprøjter

alle Slags fabrikører
B. Søndergaard, Silkeborg
Leveret i Tusindvis. Forlang illustreret
Katalog. Små Priser.

Hedeselskabets Skrifter.

I Anledning af 100 Aars Dagen for E. M. Dalgas' Fødsel har Hedeselskabet udsendt i særlig smuk Udstyrelse E. M. Dalgas' smukke Værk „Geografiske Billeder fra Heden“, der faas tilsendt fra Hedeselskabets Kontor i Viborg mod Indsendelse af 1 Kr. 50 Øre.

Endnu haves et Oplag af C. Nyrops Jubilæumsskrift „Det danske Hedeselskab 1866—1916“, et smukt illustreret Værk, der faas frit tilsendt ved Indsendelse af 5 Kr. til Hedeselskabets Kontor i Viborg.

Ligeledes har Hedeselskabet udarbejdet et nyt Plantagekort over Jylland med alle de gennem Hedeselskabet, Statsskovvæsenet og Klitvæsenet til Udgangen af 1927 anlagte Plantager.

Kortet faas mod Indsendelse af 1 Kr. plus Porto til Hedeselskabets Kontor i Viborg.

„Nogle Erfaringer vedrørende Anlæg og Drift af Plantager“ ved Chr. Dalgas faas frit tilsendt for 50 Øre.

Beløbene kan om ønskes indsendes i Frimærker.

Aktieselskabet

Vejle Bolte- & Møtrikfabrik.

Grundlagt 1899.

Telefoner 2120.

Telegr.-Adr.:
Boltefabriken.

**Alle Slags Bolte Skruer,
og Skinnespiger.**

Leverandør til
De danske Statsbaner.

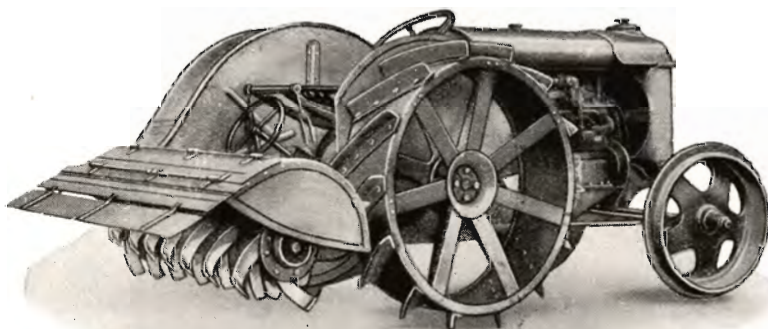
AKTIESELSK. **C. OLESEN** KØBENHAVN

MANUFAKTUR EN GROS OG FABRIKATION
DANSK PLYS OG MØBELSTOF-FABRIK I KASTRUP.

Holbæk-Fræseren.

Den danske Jordfræser.

D P 110. Traktorfræser.

Holbæk-Fræseren leveres i 3 Størrelser: Traktorfræseren for større Planteskoler til Kultivering af Moser eller ved Landbrug, hvor man ønsker en intensiv Behandling af Jorden. Desuden 2 Størrelser D P 60 og D P 45 for Gartnerier. De to sidste Typer kan afmonteres til Gartnertraktorer og anvendes til Træk af en 20 cm Plov eller en 5-Tands Kultivator.

A/s Chr. Andersens Maskinfabrik.

Tlf.: 52 og 752.

Holbæk.

Telegr.-Adr.: Acam.

A/s Varde Staalværk, Varde.

||| 1. Kl. Staalstøbegods til Tip-
vognshjul, Bremsklodser og
andet Entreprenørmateriel. —

Ildbestandigt „Vardan“. — Manganstaa.

Varde Bank

Esbjerg Afdeling

Kongensgade 62
og Fiskerihavnen

LEVERANDØRER TIL DE SAMV. PLANTNINGS- FORENINGER OG HEDESELSKABET

HAVERNES PLANTESKOLE OSCAR BANG

Nykøbing Mors.

III. Katalog franco.

Frugtrær & Buske,
Prydtrær & Roser,
Læ-, Hæk- & Kantplanter,
Stauder og Stenplanter.

P. Kruses Planteskole,

Hestekærsgaard
pr. Mundelstrup,
Telf. 7 Tilst,

tilbyder Rødgran, Sitka-
gran, Edelgran, Lærk,
Ahorn, Ask, Birk, Hvidel,
Rødel m. m.

Opgiv Forbrug
og forlang Tilbud.

Skal De plante?

Forlang da vor Sorts- og Pris-
liste over haardføre nordjydske
Planter: Hækplanter., Naale-
Læ- og Hegnsplanter. Frugt-
trær, Frugtbuske, Roser, Stau-
der samt øvrige Planteskole-
artikler. Større Partier Pris paa
Forlangende.

J. Gravens Planteskole,
Brønderslev.

RANDERS PLANTESKOLE

Petri Petersen.

● Alle Planteskole-
artikler bedst og
billigst.
Forlang Pris- og
Bestillingslister til-
sendt.

Brostrøms
Planteskole, Viborg
v. C. Nielsen
Haardføre, jydsk
Planter for Have,
Mark og Skov
Telefon 42.

Frøcontoret

(for undersøgt Markfirø)
— Grundlagt 1887 —

KOLDING
Telefon 43

Frøavlscentret Hunsballe

Holstebro

Telefon 533

Frøavl
og Frøhandel

Vejle Amts Planteskole

Th. Frost's Skovfrøhandel
Indehaver: A. J. Frost

BØRKOP

Prislister franko paa Forlangende

Rasmussens Planteskole,

Randers.

Telf. 531.

Allt i Planteskoleartikler,
Stauder og Stenhøjsplanter.

**MATHIESENS
PLANTESKOLE
KORSØR.**

PRISFORTEGNELSE
FRANCO

FRUGTRÆER · ROSER · FRUGTBUSKE
Sirbuske · Sirtrær · Allétrær m.m.
garanteret fejlfri Vare.
tiltrukken paa aaben Markuden Læ.

PALUDANS PLANTESKOLE

— KLARSKOV —

130 Tdr. Land.

Skovplanter,
Hæk- og Hegnsplanter,
Allétrær,
10 Millioner Prikleplanter.

Forlang Prislister.

TELEFON KLARSKOV NR. 9.

A/S Skive Markfrøkontor

Grundlagt 1896
Telf. 131 Skive

Frøavl Frøhandel

Johannes Rain & Søn

SKOVFRØKONTORET

København-Valby

Redaktion: Afdelingsleder N. Basse og Direktør, Skovrider C. E. Flensborg, Viborg.
Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

DENATURERET SPRIT

93%
MØRKEBLAA
EMBALLAGE

95%
SNEDKERSPRIT
GUL EMBALLAGE